

Rekenvoorbeeld uit de praktijk

Omschakelen naar biologisch: wat kost het?

Wat kost omschakelen van gangbaar naar biologisch? Ga ik er financieel op vooruit? Wat zijn de risico's en valkuilen? Deze vragen zijn belangrijk voor een ondernemer die overweegt om te schakelen. Dit rekenvoorbeeld uit de praktijk laat de ingrijpende gevolgen zien.

Dit voorbeeld betreft een akkerbouwbedrijf van 60 hectare in Zuidwest-Nederland. Het bedrijf is fictief maar representatief voor het gebied. Het bouwplansaldo in de gangbare situatie is lager dan in de biologische eindsituatie, waardoor omschakeling op termijn financieel aantrekkelijk is. Echter, tijdens omschakeling daalt het saldo tijdelijk door de toegenomen kosten, terwijl de producten nog niet tegen de (meestal hogere) biologische prijs afgezet kunnen worden. Dat betekent dat in de omschakelingsperiode een tijdelijke inkomensderving optreedt. Dat zijn de zogenaamde omschakelkosten. De grootste kostenstijging komt vooral door de hogere arbeidsinzet in de biologische situatie. De arbeidskosten worden apart berekend, waarbij alle teeltgebonden arbeidsuren worden gewaardeerd tegen hetzelfde uurtarief om het verschil zichtbaar te maken tussen gangbaar en biologisch. In de praktijk zal een deel van deze arbeid bestaan uit gezinsarbeid, die niet direct wordt uitbetaald. Afschrijvingen

en kosten rondom machines en gebouwen worden buiten beschouwing gelaten.

Gangbare uitgangssituatie

Het akkerbouwbedrijf in de gangbare situatie heeft het volgende bouwplan: 10 hectare zaaiuien, 15 hectare consumptieaardappelen, 15 hectare wintertarwe, 10 hectare suikerbieten en 10 hectare conservenerwt. De opbrengstprijzen en -hoeveelheden, het saldo per hectare en het aantal arbeidsuren per hectare die bij dit bouwplan horen, staan in tabel 1. Er is sprake van een 1 op 4-rotatie. Het bouwplansaldo is € 145.720. met een arbeidsbehoefte van 1.200 uur per jaar. Dit komt neer op € 24.000 aan arbeidskosten.

Biologische eindsituatie

Hetzelfde bedrijf maar dan met een biologisch bouwplan heeft een 1 op 6-rotatie met 50 pro-

cent rooivruchten en 50 procent maaivruchten (tabel 2). Het bouwplan en de gewasrotatie in de biologische eindsituatie bestaan uit 10 hectare zomertarwe, 10 hectare grove peen, 10 hectare erwten, 10 hectare consumptieaardappelen, 10 hectare luzerne en 10 hectare zaaiuien. In een optimaal biologisch bouwplan is er altijd een rustgewas, zoals luzerne of grasklaver. Hier is gekozen voor luzerne.

Het bouwplansaldo is € 223.150 met een arbeidsbehoefte van 3.470 uur per jaar. Dit komt neer op € 69.400 aan arbeidskosten. Het verschil in bouwplansaldo tussen de gangbare uitgangssituatie en de biologische situatie na omschakeling (inclusief berekende rente van alle voorgaande omschakel jaren van 5,5%) is € 77.430.

Het totale aantal arbeidsuren stijgt van 1.200 uur naar 3.470 uur. De arbeidskosten stijgen eveneens, van € 24.000 naar € 69.400. De ►

Tabel 1. Omzet, kosten, saldogegevens en arbeidsuren per hectare in de gangbare situatie

Perceel	Ha	Gewas	Prijs (€/kg)	Opbrengst (kg/ha)	Omzet per ha*	Kosten per ha (€)	Saldo per ha (€)	Arbeid per ha (uur)
1	10	Zaaiui	0,12	56.000	6.720	2.916	3.804	41
2	15	Consumptie-aardappel	0,13	50.000	6.500	2.489	4.011	28
3	15	Wintertarwe	0,16	9.200	1.840	693	1.147	10
4	10	Suikerbiet	0,04	75.000	3.000	1.270	1.730	15
5	10	Conservenerwt	0,38	7.000	2.660	1.359	1.301	7

* Omzet komt lager uit door bewaarverlies, behalve bij wintertarwe; deze is inclusief opbrengst stro.

Tabel 2. Omzet, kosten, saldogegevens en arbeidsuren per hectare in de biologische situatie

Perceel	Ha	Gewas	Prijs (€/kg)	Opbrengst (kg/ha)*	Omzet per ha (**)	Kosten per ha (€)	Saldo per ha (€)	Arbeid per ha (uur)
1	10	Consumptie-aardappel	0,32	28.000	8.960	4.017	4.943	35
2	10	Luzerne	0,08	* 12.000	960	177	783	5
3	10	Zaaiui	0,22	40.000	8.800	2.642	6.158	148
4	10	Grove peen	0,20	50.000	10.000	3.112	6.888	109
5	10	Zomertarwe	0,29	5.500	1.875	915	960	19
6	10	Erwt	0,80	4.500	3.600	1.017	2.583	31

* Luzerne is in kilo droge stof per hectare. ** Bij zomertarwe is omzet inclusief opbrengst stro.

Perceel	1e jaar	2e jaar	Perceel	3e jaar	4e jaar	5e jaar	6e jaar
1	Ui	Erwt	1	Consumptie-aardappel	Luzerne	Luzerne	Zaaiui
2	Consumptie-aardappel	Ui	2	Erwt	Suikerbiet	Zomertarwe	Consumptie-aardappel
			3	Luzerne	Luzerne	Zaaiui	Zomertarwe
3	Wintertarwe	Consumptie-aardappel	4	Suikerbiet	Zomertarwe	Consumptie-aardappel	Luzerne
			5	Ui	Consumptie-aardappel	Erwt	Grove peen
4	Suikerbiet	Zomertarwe	6	Zomertarwe	Ui	Grove peen	Erwt

	Gangbaar
	Eerste jaar in omschakeling
	Tweede jaar in omschakeling
	Biologisch

omschakelkosten voor dit bedrijf bedragen € 109.654, inclusief berekende rente. Vanaf het vijfde jaar wordt het totale verschil positief waardoor de omschakelkosten worden terugverdiend.

Omschakeling

Tijdens het omschakelen heeft het de voorkeur om voor ondernemers bekende gewassen te telen op het omschakelperceel. Dit levert een minder groot teeltrisico op dan een nieuw en onbekend gewas. Grasklaver, suikerbieten of tarwe kunnen zeer goed als omschakelgewas worden ingezet tijdens de omschakelperiode, vanwege het kleine financiële risico. Om van de gangbare uitgangssituatie naar de biologische situatie te komen, is het bouwplan in het schema bedacht. Er zijn meer manieren om van gangbare tot biologische teelt te komen. Eén manier is omschakelen in fases. In dit voorbeeld wordt over een periode van zes jaar omgeschakeld. Het bouwplan verandert

en er komen meer verschillende gewassen. De keuze voor een gewas hangt af van de aanwezigheid van afnemers voor het product, van de huidige verkoopprijs van het gewas en van de eerder geteelde gewassen op het desbetreffende perceel.

De percelen moeten anders worden verdeeld waarbij steeds rekening moet worden gehouden met een vruchtwisseling. Deze speelt een belangrijke rol om gewasgebonden bodemziekten en het aaltjesbestand in de grond te beperken. In het schema staat de omschakeling van dit bedrijf in een bouwplanschema weergegeven. De witte vlakken zijn de gangbare percelen. In het gangbare bouwplan worden de gewassen niet per 10 hectare verbouwd en gaat de rotatie sneller dan in de biologische situatie. Daarom is het nodig om de percelen tijdens de omschakelperiode te splitsen. Uiteindelijk wordt in de biologische situatie elk gewas op 10 hectare geteeld. De gewasrotatie in het biologische bouwplan is: zomertarwe, peen (grove), erwten, consump-

tieaardappel, luzerne en ui. Ui wordt na tarwe geteeld om de bodemstructuur te verbeteren. Er kan ook gekozen worden voor peen na de ui, voor beheersing van de wortelvlug. De keuze van de gewasrotatie is voor elk bedrijf weer anders. Let er bij de omschakeling wel op dat parallelteelten verboden zijn; u mag nooit hetzelfde gewas zowel gangbaar als biologisch afzetten.

Suikerbieten worden niet tot nauwelijks biologisch geteeld in Nederland (vanwege het ontbreken van afzet). De suikerbiet is een ideaal gewas tijdens het omschakelen. Na het zaaien kan vroeg in het voorjaar worden gespoten met een bodemherbicide. Daarna kan het perceel waar de suikerbieten staan, worden aangemeld bij Skal*. Deze datum is

* Skal is een organisatie die controleert in opdracht van het Ministerie van EZ of onder andere biologische landbouwbedrijven zich houden aan de richtlijnen voor biologische teelt. Bij niet naleven van de regels kan Skal het biologische certificaat van een bedrijf intrekken.

Meer rekenvoorbeelden

Op de website www.biologischonderne- men.nl/akkerbouw staan enkele rekenvoor- beelden voor akkerbouw- en vollegrondsgroentebedrijven. De voorbeeldbedrijven zijn zoveel mogelijk gestandaardiseerd naar de verschillende akkerbouwgebieden van Nederland. Deze voorbeelden geven u inzicht in hoe u voor uw eigen bedrijf een omschakelplan kunt opstellen.

belangrijk voor het geplande eerste biologische gewas. Zaaiuien moeten vroeg gezaaid worden terwijl peen pas in de tweede helft mei gezaaid hoeft te worden. In dit voorbeeld wordt de suikerbiet als eerste omschakelgewas ingezet.

Ook in het tweede jaar van omschakelen zijn er nog geen grote veranderingen. Zomertarwe wordt hier als tweede omschakelgewas gekozen. Het is mogelijk om deze tarwe als veevoer aan biologische veehouders te verkopen; een tweede omschakelgewas kan door het predikaat 'in omschakeling' een iets hogere prijs opbrengen.

In het derde jaar verandert er meer. Het eerste biologische gewas wordt geteeld, het rustgewas luzerne wordt toegevoegd aan het bouwplan en de percelen worden herverdeeld. Vanaf dit jaar wordt er 20 hectare in omschakeling gezet, eerder was dat 10 hectare. Het eerste biologische gewas is zaaiuien. Dit gewas is mede gekozen omdat het een hoog salderend biologisch gewas is. Andere hoogsalderende biologische gewassen zijn consumptieaardappel en peen. Ook in de gangbare landbouw brengen deze gewassen veel op. De keuze voor het eerste biologische gewas is afhankelijk van het al dan niet aanwezig zijn van een afnemer voor het product, van de huidige prijs van het gewas en van de eerder geteelde gewassen op het desbetreffende perceel.

In het vierde jaar wordt er geen gangbaar gewas meer geteeld. De biologische consumptieaardappelen en zaaiuien zijn in het vierde jaar de hoogsalderende gewassen.

In het vijfde jaar zijn de laatste percelen in omschakeling.

Het zesde jaar is het bedrijf volledig biologisch en ziet er financieel uit zoals eerder in deze tekst de biologische eindsituatie werd weergegeven. Alle grond is nu biologisch en de gewassen mogen als biologische producten worden verkocht. Zowel het bouwplansaldo als de arbeidskosten stijgen door de omschakeling. De omschakelkosten worden vanaf het vijfde jaar terugverdiend. De totale omschakelkosten voor dit bedrijf bedragen € 109.654. Benadrukt moet worden dat als de kosten of opbrengsten stijgen of het aantal arbeidsuren dalen, het financiële plaatje zal veranderen.

Economisch voordeel?

Voordat u de keuze maakt om uw bedrijf om te schakelen, is het advies een volledige rentabiliteitsbegroting te (laten) maken. Of omschakelen voor u economisch voordeel oplevert, hangt geheel af van uw persoonlijke situatie. Maar er zijn wel een paar punten waar u rekening mee kunt houden als u een economische berekening gaat maken:

1. De productieniveaus van biologische teelten liggen vaak lager, maar kunnen zeker in de eerste jaren nog eens extra tegenvallen door 'beginnersfouten'. Dit geldt ook voor de productkwaliteit. Biologische teelt vergt veel meer van de teeltkennis van de ondernemer, immers snel bijsturen met kunstmest of gewasbeschermingsmiddel is niet mogelijk.
2. De prijs van biologische producten ligt vaak hoger, maar dat kan van jaar tot jaar

verschillen. Reken tenminste ook scenario's door met een wat lagere prijs.

3. Veel gangbare bedrijven huren een deel van hun areaal bij voor de hoofdteelt. Dat is bij biologische bedrijven niet altijd mogelijk. In combinatie met een ruimere vruchtwisseling kan het bedrijfsresultaat daardoor behoorlijk dalen.
4. Bij verruiming van het bouwplan worden soms nieuwe gewassen op het bedrijf geïntroduceerd. Dat vereist soms investeringen in nieuwe mechanisatie en gebouwen. Andere machines worden mogelijk overbodig of worden versneld afgeschreven en ingeruild voor een kleiner exemplaar.
5. Door de verruiming van het bouwplan teelt u ook andere gewassen dan in een gangbaar bouwplan. Dit is niet alleen belangrijk voor een goede vruchtwisseling, bodemvruchtbaarheid en een lage ziekte en plagendruk, maar de gewassen moeten ook bij u als ondernemer passen. Als ondernemer heb je de teelt van bepaalde gewassen nu eenmaal beter in de vingers.
6. Tot slot vergt het vermarkten van biologische gewassen soms meer tijd en energie dan dat u gewend bent in de gangbare sector.

Als ondernemer kiest u zelf hoe snel u omschakelt, maar probeer dit wel zo slim mogelijk te doen.

Dit artikel en het rekenvoorbeeld zijn vanuit een economisch (en zakelijk) oogpunt geschreven. Of biologisch ondernemen bij u past als ondernemer hangt af van uw eigen (toekomst)visie. ■